

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ΄.

Υ

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 28 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1912

Υ

ΑΡΙΘΜΟΣ 477

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ-
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ. Νέα βιβλία — Τὸ «Μπαλαμωμέ-
νο ἀγώρι».

Ε. CLEMENT. Ἐνα γράμμα γιὰ τὸ «Γύρο τῶν Ὁρῶν».

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Ἐσπερινοὶ ἀντίλαλοι.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ὁ Ποιητὴς καὶ ὁ Κριτικὸς (συνέ-
χεια).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ. Πολιτικὴ Ἐπιθεώρηση.

Α. ΤΡΑΝΟΣ. Ὁ Ἐκπ. Ὁμιλος. Ἄρθρο τρίτο.

Κ. ΦΡΙΑΛΓΟΣ. Ἄσμα ἀσμάτων.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΕΣΠΕΡΙΝΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

Ἀφιέρωμα στὸ ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

1

Δρόμοι πολλοὶ εἶτανε μπροστά μου,
Καὶ τοὺς θυμοῦμ' ἔναν πρὸς ἓνα,
Κι ὄλοι λουλούδια εἶχανε χάμου,
Φύλλα στρωμένα.

Κοίταξα γύρω μου καὶ πῆρα
τὸ μονοπάτι μὲ τ' ἀγκάθια,
Γραμένο μου ἔτσι ἀπὸ τὴ μοίρα,
Καημοὶ καὶ πάθια....

2

Στὸ δάσος τοῦ βουνοῦ ἐκεῖ πέρα
Κάποτε θὲ νὰ πάω, καὶ πίσω
Τὰ μάτια δὲ θὰ τὰ γυρίσω
Στὴν πολιτεία καὶ στὴν ἡμέρα.

Τοῦ κρεμαστοῦ νεροῦ ἡ φλογέρα,
Θὰ μοῦ κρατάει κρυμμένη τὸ ἴσο,
Στὸ ὑστερνὸ πὸν ἐκεῖ θάφῃσω
Τραγούδι, φύλλο στὸν ἀέρα.

3

Ὁ,τὴ ζωὴ μου πῶς τὴν κλειῶ
Σ' ὄ,τι πᾶδίκησεν ἡ φύση,
Πῶς ἀγαπῶ ὄ,τι εἶναι παλιό,
Κι ὄ,τι ποτὲ νὰ μὴν ἀνθίσει!

Πόσες φορὲς, μαῦρε κισσέ,
Δὲ νοιώθω πλάϊ σου, ὅπως μένω,
Νὰ πλέκουμαι μαζί μ' ἐσὲ
Στὸν πύργο ἐκεῖ τὸν γκρεμισμένο!

4

Μπῆκα στὸν κῆπο κ' εἶδα γύρα
Τὰ πάντα ἀγνώριστα, καὶ χάμου
Τὴ βασιλόπρεπη πορφύρα
Νὰ σκίζεται στὰ βήμιτά μου.

Ὁ φίλτατοι! κ' οἱ δυὸ προδότες
Τῶν τάφων σας συχνὰ γιὰ μένα,
Μαζὶ περάσαμε καὶ τότες
Μέσ' ἀπ' τὰ δέντρα τὰ θλιμένα....

5

Σήμερα πάλι μὲ σκλαβώνει
Τέτοιος λουλουδισμένος Μάης.
Νοσταλγικὸ εἶν' ἐδῶ τὸ χιόνι,
Πάνθει μαζί μὲ τὰ ἐντελβαίς.

Ἐδῶ τὴν κεφαλὴ ὅπως κλίνω
Σὲ ὄνειρο μιᾶς χρυσοῦς ἡμέρας,
Θάθελα ἢ τάνθος νάμαι ἐκεῖνο,
Ἡ φῶς νὰ γίνομαι καὶ ἀέρας.

6

Τὸ ρόδον ἀπ' τὸ φράχτη ἀπάνω
Σὰ μ' εἶδε νὰ περνῶ καὶ χτές,
Μοῦπεν, ἀπόψε θὰ πεθάνω!
Κ' εἶτανε ὠραῖον ὅσο ποτές.

Σήμερα πέρασα καὶ πάλι,
Τὸ φράχτη εἰσίμωσα δειλά,
Καὶ τὸ νερὸ πῶτρχε ἀγάλι
Μοῦ διηγῆθηκε πολλὰ ...

Ἡ σκέψη μου γιατί μονάχα
 Στὰ περασμένα και παλιά;
 Γιατί τὰ πού θάρθουνε τάχα
 Τόσο δὲ μὲ διαφέρουν πλιά;

Τὸ ξέρω ἐγὼ πὼς πρέπει νᾶχω
 Τὸν ἴδιο ἔχτρο πάντοτε,
 Τὸ κῦμα ἐκεῖνο εἶμαι σὸ βράχο
 Που σπᾶ και πίσ' ὄλο γυρνᾶ.

8

Ψυχή μου ἐσύ, σὰ θὰ μ' ἀφίσεις,
 Τὴ λήθη, ἐλπίζω, νὰ τὴν πιεῖς.
 Στὸ διακοπτόηρο μιᾶς δύσης,
 Ἡ στὸ κροντήρι μιᾶς αὐγῆς.

Ὡ πόσοι σὺν ἐσὲ μαρτύροι,
 Ὡ πόσοι σὺν ἐσὲ πιστοί;
 Κι ἀπ' τὸ φαρμακερὸ ποτήρι
 Σταλιά νὰ μὴ σοῦ χαριστεῖ....

Παρίσι, Μάρτης 1912 Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ (*)

Γ.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

(Συνέχεια)

Ὁ Amiel, ἓνας βαθιὰ αἰσθαντικὸς φιλόσοφος τοῦ περασμένου καιροῦ, εἶπε πὼς «ὁ καλοσυνειδητὸς κριτικὸς χρειάζεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα, νᾶρχίσῃ τὴν κρίση του ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του» ὅ,τι δὲν κατάλαβαίνει δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ τὸ κρίνῃ. Ὁπότιός βρεθῆ μπροστὰ σ' ἓνα ἔργο, σὺν ἡμᾶς σήμερα, και τὸ προσέξῃ και ζητήσῃ νὰ βρῇ, τί λογῆς εἶναι, ὅσο και νὰ μὴν ἔχῃ τὴν ἀπαίτηση τοῦ κριτικοῦ, δουλειὰ κριτικοῦ κάνει. Κ' ἡμᾶς ἡ συνείδηση πρέπει νὰ μᾶς τραβά, πρῶτα νὰ τὸ νοιώσῃ σωστὰ τὸ ἔργο, κ' ὕστερα νὰ σκημάτισῃ τὴ γνῶμη μᾶς ἀπάνου σὲ κείνο. Ἐννοεῖται πὼς ἐδῶ ἐννοῶ τὰ ἔργα πού τραβᾶν ὅπως ὁποῖοτε τὴν προσοχή μᾶς, πού κάτι θέλουμε νὰ τοὺς βροῦμε, και τὸ κάτι αὐτὸ νὰ τὸ ξεδιαλύσουμε. Ἐδῶ εἶν' ὁ κόμπος. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα, γιὰ τὰ ἔργα πού τὰ αἰστανόμαστε μέτρα, πού τὰ βλέ-

πομε καλά, και τὰ κρίνουμε ἀνάγια και γὰ τὰ προσέξουμε. Γιὰ κείνα κ' ἓνα σούφρασμα φρειδιῶν φτάνει γιὰ κρίση τους. Γι' αὐτὸ σᾶς μίλησα σήμερα, ἀπάνου σὲ λίγους στίχους ἑνὸς ποιητῆ, φιλολογημένα και περισσόλογα. «Πρέπει νὰ κάνουμε κτ' ἔργο τῆς Ἀλήθειας και νᾶνέβαινουμε στὴν κορφὴ τῆς», καθὼς εἶπε ὁ μέγας λυρικός. Και τὰ ποιήματα τούτα, καθὼς και, ὅλα τὰ ἔργα τοῦ νοῦ, χρειάζεται νὰ ξεταστοῦν ἀπὸ κάθε τρὸς ἄψη, γιὰ νὰ δοῦμε, ὅσο μᾶς φανερώτερα, τί λογῆς εἶναι, και ἀνίσως και σημαίνουν τίποτε, και πού βρίσκεται ἡ σημασία τους, και ποιά εἶναι ἡ σημασία τους. τότε καθαρῶτερα θὰ δοῦμε πόσο ἀνάποδα τὰ χαρακτήρισε ὁ κριτικὸς πού σᾶς ἀνάφερα.

Ἄς κοιτάξουμε τώρα, τὸ συντομώτερο, τὴ «Σκέψη» και τὴν «Ἀπόκριση», και ἀπὸ μιὰν ἄλλη τρὸς ἄψη. Ξέρετε πὼς ἓνα ποίημα δὲν εἶναι μόνο γέννημα ἰδέας και πάθους, εἶναι και κατόρθωμα ἑνὸς δουλευτῆ, πού μὲ τὸ γλωσσικὸ ἑλικτικὸ τὸ πλάθει και τὸ χτίζει, πού μὲ τὴ γλῶσσα κάνει τὸ στίχο, πολλές φορές ὑστερ' ἀπὸ πάλαιμᾶ ὑπομονητικῶ, δένοντας τὸ ἀνυπόταχτο τοῦ Λόγου αὐτὸ μὲ τὰ χρυσὰ χαλινάρια τοῦ ρυθμοῦ και τοῦ μέτρου. δέσιμο, πού ὅχι μόνον δὲ δυσκολεύει, μὰ τότε κάνει τὸ ἀερόπερπατήμα τοῦ φτερωτοῦ στοιχείου μαζί πὸ στερεὸ και ἰπὸ ἀνετοῦ και τὸ βοηθᾶ γιὰ νὰ προσδέχεται κάθε χάρη και κάθε δύναμη. Ἐνα ποίημα, μᾶς, ἀντὶ τὸ ξετάσῃ ἀπὸ τὸ περιεχόμενό του, νὰ μὴν εἶναι τίποτε καινούριο, τίποτε πρωτόφαντο και βαθυστόχαστο. Μάλιστα εἶναι ποιήματα, και ἀριστουργήματα, πού ἡ ἀξία τους κρέμεται ἀπὸ τὸ λεχτικὸ τους. εἶναι σημαντικὰ ὄχι γιὰ τὴ σκέψη τους, μὰ γιὰ τὴ γλῶσσα τους και γιὰ τὸν τρόπο πού τὴ μεταχειρίζεται ὁ ποιητῆς. Ἡ τέχνη τους εἶναι στὰ ὀνόματα, ὄχι στὰ πράγματα, ἀντίθετα μὲ τὴν τέχνη ἄλλων. Ἀνάλογο ξεχώρισμα θὰ εἶχε στὸ λογισμὸ τοῦ ὁ ἀρχαῖος τεχνολόγος ἐκεῖ πού χαρακτηρίζει κάποιον κάποιον γιὰ ποιητῆ «μᾶλλον τῆς συνθέσεως ἢ τοῦ νοῦ.» Ἡ ποίηση καλά καλά δὲν τρέφεται ἀπὸ μὲ τρεῖς τέσσερες γενικώτατες και καινότερες, ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Νῶε, ἀλήθειες τῆς καρδιάς και τῆς σκέψης, καθὼς ἓνα δέντρο, ὅσο και ἂν εἶναι πλούσια, σὺν πρωτόφαντη ἢ βλάστησή του, δὲ μεγάλωσ' ἔτσι παρὰ μὲ νερό, μὲ ἀέρα, μὲ γῆ, σὺν ὄλου τοῦ κόσμου. Ὅμως ὅπως βαραίνουνε στὸ δέντρο κάποιον ἄλλοι ὄροι σχετισμένοι μὲ τὴν καλλιέργειά πού ἀξιώθηκε νὰ βρῇ, ἔτσι λογαριάζεται μέσα σ' ἓνα ποίημα, γιὰ τὴν ἀξία του, και ἡ τέχνη του, στὴ γλῶσσα, στὸ μέτρο, στὸ στίχο, εἴτε γιὰ τὴ πρωτότυπα συνταιριάζει τὰ γνωρισμένα, εἴτε γιὰ τὴ συνεχίζει, ἐντελέστερα, τὰ παραδομένα. Κάθε ποιητῆς πού ἀξίζει, εἶναι και τεχνίτης ἀξιος. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ρυθμοποιός. Ἡ «Σκέψη» και ἡ «Ἀπόκριση» γιὰ νὰ βαλοῦνε στὴ θέση πού τοὺς πρέπει, χρειάζεται νὰ ξεταστοῦνε και ἀπὸ τὸ ζήτημα τοῦ μέτρου. Μὰ και σὲ τούτῳ ἀπάνου δὲ δείχνονται τί εἶναι, σὰ βγαλοῦν ἀστόχαστα ἀπὸ τὸ κομπολόγι πού τὸ εἶναι τὰ τελευταῖα κλωνιά, θέλω νὰ πῶ ἀπὸ τὴ σειρά πού ἀνορεύεται «Στίχοι σὲ γνωστὸ ἦχο». Ξέρουμε πὼς ὁ ποιητῆς μᾶς σχεδὸν ἀμέσως ἀπὸ τὸ πρῶτο του παρουσιασμά μᾶς ἔ-

(*) Κοίταξε ἀριθ. 472, 473, 474, 475 και 476.